ĠUNJU 2004

Ħarġa nru 5

Qim

Rivista Liturgika

Segretarjat għal-Liturġija
Kurja ta' l-Arċisqof ▮ Floriana
Tel: 2590 6145 ▮ Email: info@liturgija.com
www.liturgija.com

Editur: Fr Jesmond Manicaro

REDEMPTIONIS SACRAMENTUM

ISTRUZZJONI DWAR IĊ-ĊELEBRAZZJONI TAL-QUDDIESA

Fl-ittra enċiklika Ecclesia de Eucharistia, *ippubblikata fis-17 ta' April 2003, il-Papa Ġwanni Pawlu II talab lill-Kongregazzjonijiet tal-Kurja Rumana kkonċernati biex jippreparaw u jippubblikaw istruzzjoni li tinkludi normi ta' natura liturġika-ġuridika minħabba xi abbużi li qegħdin isiru*

(ara Ecclesia de Eucharistia*, 52).*

Għalhekk, fis-solennità tat-Tħabbira tal-Mulej jiġifieri, nhar il-25 ta' Marzu 2004, il-Kardinal Francis Arinze, Prefett tal-Kongregazzjoni għall-Kult Divin u għad-Dixxiplina tas-Sagramenti, wara konsultazzjoni mal-Kongregazzjoni tad-Duttrina tal-Fidi, iffirma l-istruzzjoni l-ġdida *Redemptionis Sacramentum* (fil-qosor RS). L-Istruzzjoni kienet ġiet approvata mill-Papa Ġwanni Pawlu II ftit tal-jiem qabel, nhar id-19 ta' Marzu 2004.

Id-Daħla ta' l-Istruzzjoni

Id-daħla ta' l-Istruzzjoni (n 1-13) tibda biex tfakkar kif Kristu ta l-awtorità lill-Knisja tiegħu biex tirregola l-liturġija; b'dan il-mod il-verità dwaru li nsibu fil-liturġija tibqa' miżmuma bla mittiefsa. Għalhekk il-liturġija għandha tiġi ċċelebrata skond in-normi tal-Kotba liturġiċi.

Il-Papa jinsab imħasseb għaliex xi abbużi minn ċerti normi liturġiċi qegħdin ifixklu dik il-parteċipazzjoni attiva, sħiħa u konxja li propju kienet il-qalb tal-Kostituzzjoni dwar il-liturġija *Sacrosanctum concilium* (fil-qosor SC), ippromulgata 40 sena ilu. Ċertu "libertinaġġ fil-liturġija" ifixkel il-vera tifsira tas-sinjali sagramentali, iċajpar l-fidi kattolika, u jfixkel lill-insara milli

F'DIN IL-ĦARĠA

Editorjal 01 **l-Altari** 06 **X'tistenna l-Knisja mill-Kor Parrokkjali** 11 **Aħbarijiet Liturġiċi** 14 **Sinjali u Simboli (IV)** 15
Liturġisti Maltin - Duminku u Karlu Magri 18

jaraw lil Kristu fiċ-ċelebrazzjoni ta' l-Ewkaristija.

Fl-enċiklika *Ecclesia de Eucharistia*, il-Papa jgħidilna li "l-Misteru ta' l-Ewkaristija hu kbir wisq biex xi ħadd jista' jiċċelebrah kif jidhirlu hu, għax b'hekk ma jkunx qed jirrispetta l-karattru sagru u l-universalità tiegħu." (par. 52). Kull min jagħmel dak li jiftillu, ukoll jekk qassis, ikun qed ifixkel l-unità tar-rit Ruman, li l-Knisja trid li għal li ġej tibqa' żżommu, tħarsu, u ġġibu 'l quddiem b'kull mod (ara SC 4). Tibdil fil-liturġija "għax hekk jiftilli" ma jwassalx għal tiġdid spiritwali (ara *Ecclesia in Europa* par. 72), iżda b'xi mod jista' jċaħħad lill-fidili mid-dritt għal ċelebrazzjoni li hi espressjoni tal-ħajja tal-Knisja skond it-tradizzjoni u d-dixxiplina tal-Knisja.

L-Ewwel Kapitlu

L-ewwel kapitlu jitkellem dwar min għandu jirregola l-liturġija (par. 14-35). Hawnhekk l-istruzzjoni tirrepeti dak li nsibu f'SC par. 22 # 1: "Li tirregola l-liturġija hu biss kompetenza ta' l-awtorità tal-Knisja, li qiegħda fis-Sede Appostolika, u skond id-dritt fl-Isqof."

Dan ifisser li l-Papa għandu awtorità suprema fuq il-liturġija madwar id-dinja, filwaqt li s-Sede Appostolika teżerċita din l-awtorità meta tippromulga l-kotba liturġiċi, tagħti l-permess biex jiġu ppublikati traduzzjonijiet ta' dawn il-kotba u tirregola l-mod kif jiġu ċċelebrati s-sagramenti u l-Quddiesa.

Imbagħad imiss l-Isqof djoċesan, li l-ewwel dmir tiegħu hu li jiġbor madwaru lis-saċerdoti, djakni u lajċi fil-Katidral għal dik li trid tkun liturġija eżemplari. Forsi hawnhekk, mingħajr ma nippuntaw subgħajna lejn ħadd, tajjeb li nistaqsu kemm qed ikollna liturġija eżemplari fil-katidral tagħna. Bosta drabi, iċ-ċelebrazzjonijiet li jippresiedi fihom l-Arċisqof huma bla ħajja u tal-biki (jekk mhux tad-daħk ukoll).

Barra minn hekk, l-Isqof djoċesan irid jara li n-normi preskritti fil-kotba liturġiċi jiġu osservati waqt li jfittex li jinkoraġġixxi l-parteċipazzjoni esterna u interna waqt iċ-ċelebrazzjoni liturġika. Biex jintlaħaq dan l-iskop, l-Isqof għandu jwaqqaf kummissjonijiet liturġiċi, tal-mużika sagra u tal-arti. Il-Konferenza Episkopali għandha wkoll l-inkarigu li tipprepara t-traduzzjonijiet tal-kotba liturġiċi fil-lingwa tal-post u tistudja wkoll il-possibilità ta' l-addattament tagħhom għall-kultura tal-poplu.

Hawnhekk ukoll naħseb li d-djoċesi ta' Malta trid tieħu b'aktar serjetà dan l-aspett. Is-Segretarjat għal-Liturġija jrid jaħdem b'mod aktar effikaċi. Ma jistax jibqa' "a one-man department". Il-Kummissjoni Arti Sagra għandha tkun aktar minn "watch-dog", jew aħjar sempliċi uffiċċju li joħroġ jew iżomm il-permessi. Il-Kummissjoni Mużika Sagra għadha ma rrankatx fil-ħidma tagħha. Nafu li bħalissa l-Kummissjoni Liturġika Nazzjonali qed tipprepara l-pubblikazzjoni tal-lezzjonarju,u tar-rit ta' l-eżorċiżmu. Nisperaw li t-traduzzjoni tkun waħda mexxejja u bi preżentazzjoni pulita.

L-ewwel kapitlu, wara li jitkellem dwar l-awtorità tal-Papa, tas-Sede Appostolika u ta' l-Isqof djoċesan, li jirregolaw il-liturġija, isemmi

> ***Il-Misteru ta' l-Ewkaristija hu kbir wisq biex xi ħadd jista' jiċċelebrah kif jidhirlu hu***

s-saċerdoti li huma l-koperaturi ta' l-Isqof u li flimkien miegħu jiffurmaw presbiterju wieħed. L-istruzzjoni tfakkar lis-saċerdot li hu, bħala il-liturgu, jippresiedi fil-Quddiesa fil-persuna ta' Kristu, mhux biss għall-benefiċċju tal-ġemgħa li għandu quddiemu, iżda għan-nom tal-Knisja kollha. Bħala liturgu, il-qassis irid jara wkoll liċ-ċelebrazzjoni tal-Quddiesa tkun iċ-ċentru tal-ħajja parrokkjali.

Jekk il-presbiteru jkun irċieva formazzjoni liturġika serja mhux biss josserva r-rit tal-Knisja, iżda jgħin lill-fidili biex jifhmu l-liturġija u jiċċelebrawha flimkien miegħu.

It-Tieni Kapitlu

It-tieni kapitlu jitkellem dwar il-parteċipazzjoni tal-insara lajċi fil-Quddiesa (par. 36-47). Bil-magħmudija, il-fidili meħlusa mid-dnub isiru membri tal-Knisja u msejħin biex jieħdu sehem attiv fil-liturġija. Din il-parteċipazzjoni tikkonsisti fil-kant ta' akklamazzjonijiet, responsorji, salmi, antifoni; azzjonijiet (bħal tqum bilwieqfa, is-sinjal tas-salib, toqgħod għarkobbtejk) u l-osservanza tas-silenzju qaddis kif preskritt mill-kotba liturġiċi. Kollox irid igħin biex tikber il-parteċipazzjoni.

Mill-banda l-oħra trid tiġi kkontrollata ċerta superfiċjalità. Trid tinqata' l-idea li f'xi

okkażjonijiet irridu li bilfors kulħadd jagħmel xi ħaġa speċjali. Issa, per eżempju, li għadu kemm spiċċa l-preċett, għajjejna naraw tqanżieħ u artifiċjalità "biex it-tfal kollha jagħmlu xi ħaġa." Allura arahom itellgħu kull xorta ta' "imbarazz" bħala offerti, ħafna tlablib vojt f'ħafna partijiet tal-Quddiesa eċċ... Is-saċerdoti jridu jgħinu lill-fidili (wkoll lit-tfal ta' età żgħira) biex jaslu għal dik il-parteċipazzjoni esterna fejn flimkien bħala komunità waħda ikantaw, iwieġbu eċċ. u għal parteċipazzjoni interna meta l-qalb u r-ruħ jimtlew b'qima u reverenza quddiem il-misteru tal-fidi.

Biex il-parteċipazzjoni tal-Poplu ta' Alla tkun sħiħa RS tinkoraġġixxi s-sehem tad-diversi ministeri liturġiċi waqt iċ-ċelebrazzjonijiet tal-liturġija, bħal ngħidu aħna s-servizz li jagħtu l-ministri straordinarji tat-tqarbin, is-sagristana, l-animaturi, il-kanturi, il-letturi, l-abbatini eċċ. Biss dawn il-lajċi huma msejħa biex waqt il-Quddiesa jagħmlu dak kollu u dak biss li hu marbut mal-ministeru li jaqdu.

It-tielet kapitlu

It-tielet kapitlu (par. 48-79) jitkellem dwar iċ-ċelebrazzjoni xierqa ta' l-Ewkaristija. L-ewwel u qabel kollox RS issemmi l-importanza tas-sinjali tal-ħobż u ta' l-inbid. Imbagħad par. 49 jgħidilna: "Minħabba l-importanza tas-simboliżmu, jixraq li parti mill-ostja tal-qassis tiġi mogħtija lil xi wħud mill-fidili waqt it-tqarbin."

L-Istruzzjoni tfakkar diversi punti marbuta mat-talba ewkaristika:

- għandhom jingħadu biss dawk it-talbiet li nsibu fil-Missal Ruman;
- it-talba ewkaristika tingħad biss mis-saċerdot u f'każ ta' konċelebrazzjoni, id-diversi partijiet tagħha jingħadu biss mis-saċerdoti konċelebranti;
- l-ostja ma tinqasamx waqt il-konsagrazzjoni;
- l-isem tal-Papa u ta' l-Isqof djoċesan ma għandux jitħalla barra waqt il-parti ta' l-interċessjonijiet;
- ma għandhomx jiġu vvintati akklamazzjonijiet fit-talba ewkaristika, ħlief dawk approvati.

Rigward il-Quddiesa, RS terġa' tfakkar diversi punti, bħal:

- kemm il-mużika kif ukoll l-ilbies għandhom jirriflettu d-dinjità tal-liturġija;
- il-qari mill-Iskrittura jrid jiġi ppreparat tajjeb. L-istess ħaġa nistgħu ngħidu għat-talb liturġiku. It-talb u l-qari għandhom jiġu pproklamati b'mod ċar u li jiftiehem;
- il-proklamazzjoni tal-Evanġelju u l-omelija huma riservati għall-ministri ordnati, jiġifieri għall-isqfijiet, saċerdoti u djakni;
- l-omelija trid ssir fuq xi talba meħuda mil-liturġija tal-ġurnata, jew minn fuq il-qari tal-Kelma ta' Alla. Tista' wkoll tiġi mnebbħa mir-rit li jkun qed jiġi ċċelebrat jew miż-żmien tas-sena liturġika li l-knisja tkun qed tgħix. Il-qari mit-Testment il-Qadim irid jiġi dejjem interpretat fid-dawl ta' Kristu;
- l-offerti ppreżentati mill-fidili u li jirċevihom is-saċerdot jew id-djaknu, jikkonsistu fil-ħobż u l-inbid, u għotjiet għall-fqar u għall-knisja. Dawn ta' l-aħħar m'għandhom qatt jitpoġġew fuq l-altar;
- is-sinjal tal-paċi jingħata biss qabel it-tqarbin. Kulħadd jagħti l-paċi lil ta' maġenbu. Il-qsim tal-ħobż ewkaristiku jsir mis-

il-lajċi huma msejħa biex waqt il-Quddiesa jagħmlu dak kollu u dak biss li hu marbut mal-ministeru li jaqdu

saċerdot bil-qima, u f'dan il-mument jista' jiġi mgħejjun mid-djakni u l-konċelebranti;
- il-Quddiesa tista' tinrabat ma' ċelebrazzjonijiet oħra liturġiċi, bħal-Liturġija tas-Sigħat, iżda ma tingħaqad qatt mal-qrar. Minkejja dan il-qrar jista' jsir kemm waqt, kif ukoll qabel il-Quddiesa;
- riti meħuda minn reliġjonijiet oħra m'għandhomx posthom fil-Quddiesa.

Ir-raba' kapitlu

Ir-raba' kapitlu ta' l-Istruzzjoni (par. 80-107) jitratta t-tqarbin. RS tfakkar li min jirċievi l-Ewkaristija jrid ikun ħieles mid-dnub mejjet. Minħabba f'hekk tajjeb li fil-knejjes ikun hemm ħinijiet konvenjenti għall-qrar.

Jixraq li qabel l-ewwel tqarbina tiġi ċċelebrata l-ewwel qrara. Tkun ħaġa sabiħa li l-ewwel tqarbina ssir bejn it-tieni u s-sitt Ħadd ta' l-Għid, jew fil-festa tal-Ġisem u d-Demm ta' Kristu, jew f'xi żmien ieħor, iżda qatt f'Ħamis ix-Xirka.

Il-ministru ordinarju tat-tqarbin hu l-Isqof, is-saċerdot, u d-djaknu. F'każ ta' veru bżonn il-ministri straordinarji tat-tqarbin jistgħu jagħtu l-għajnuna tagħhom.

Peress li jixraq li l-fidili jirċievu l-Ewkaristija b'ostji kkonsagrati f'dik il-Quddiesa li jkunu qed jieħdu sehem fiha, is-saċerdot ġeneralment m'għandux għalfejn imur iġib l-ostji mit-tabernaklu. Għad li t-tqarbin b'żewġ speċi huwa msemmi fil-kotba liturġiċi, m'għandux jitqies bħala prassi assoluta. In-normi tal-Konferenza

Episkopali dwar dan għandhom jiġu osservati.

Il-Konferenza Episkopali tiddetermina jekk il-fidili għandhomx jirċievu l-Ewkaristija għarkobbtejhom jew bilwieqfa. Waqt li l-fidili jistgħu dejjem jirċievu l-Ewkaristija fuq ilsienhom, fejn hu approvat mill-Konferenza Episkopali, bħal fil-każ ta' Malta u Għawdex, it-tqarbin jista' jsir fl-idejn, sakemm ma jkunx hemm periklu ta' profanazzjoni. Kull min jersaq għat-tqarbin irid jirċievi l-ostja mingħand il-ministru. F'każ tat-tqarbin b'żewġ speċi, il-ministru jqiegħed l-ostja imbilla fid-Demm ta' Kristu fuq ilsien il-fidil. Is-saċerdoti konċelebranti, jew dawk li jassistu fil-kor, għandhom jitqarbnu huma qabel ma jibdew iqarbnu lill-ġemgħa.

Il-Ħames Kapitlu

Il-ħames kapitlu jġib l-isem ta' *Ħwejjeġ oħra dwar l-Ewkaristija* (nos 108-128).
- Barra minn każ ta' bżonn, il-Quddiesa għandha tiġi ċċelebrata f'post sagru. Il-qassis għandu jiċċelebra l-Ewkaristija kuljum, ukoll jekk numru ta' fidili ma jkunux jistgħu jattendu.
- Ir-reċipjenti sagri (kalċijiet, ċiboria eċċ) għandhom ikunu maħduma b'dak il-materjal indikat fil-kotba liturġiċi jew min normi tal-Konferenza Episkopali. L-importanti hu li f'għajnejn in-nies ikunu jidhru li huma maħduma minn materjal nobbli u li ma jinkisirx malajr. Dawn ir-reċipjenti għandhom jiġu mbierka u ppurifikati skond kif indikat fil-kotba liturġiċi. Tvalji ta' l-altar u drapp ieħor, bħal purifikaturi, għandhom jkunu miżmuma ndaf. L-istruzzjoni tirrikmanda li qabel il-ħasil dawn għandhom jitlaħalħu u l-ilma użat jintefa fis-sakrarju.
- Il-kulur ta' l-ilbies liturġiku huwa dak indikat fil-kotba liturġiċi. L-alba għandha tintuża dejjem u trid tintlibes ukoll fuq l-abitu reliġjuż. Iċ-

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] stola u jekk ikun il-każ
id-dalmatika.

Is-seba' kapitlu

Is-seba' kapitlu jitkellem dwar
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] xi uffiċċji jistgħu jiġu
[illegible]
[illegible]
[illegible]
is-sigurta' ta' dan il-post. It-
- [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] il-lajċi
- [illegible] l-Ewkaristija hi
- [illegible]
[illegible]
[illegible]
Sagramentat għandha ssir skond
[illegible] il-liturġija u m'hemm

It-tmien kapitlu

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] għandhom jiġu
magħżula xi postijiet għall-
[illegible] 140
liturġiku hu l-formazzjoni biblika
u liturġika, għaliex it-tagħlim
jiggarantixxi ċelebrazzjoni
awtentika. L-Isqof djoċesan għandu
jieħu ħsieb dawk is-sitwazzjonijiet
ta' abbuż liturġiku, isiru minn min
isiru.

RS tagħlaq billi ssejjaħ l-għajnuna ta' Marija, "Il-mara ta' l-Ewkaristija". Lil Marija nitolbuha biex l-isqfijiet, is-saċerdoti, id-djakni u l-lajċi jħarsu lejn il-kotba liturġiċi u n-normi tal-Knisja bil-fedeltà u bil-verità; "J'alla l-fidili jieħdu sehem fil-Quddiesa b'mod ħaj, sħiħ u li jiftiehem. J'alla jqimu l-Ewkaristija bid-devozzjoni tagħhom u bl-imġieba ta' ħajjithom. J'alla l-Isqfijiet, is-saċerdoti u d-djakni, jeżaminaw il-kuxjenza tagħhom f'dak li għandu x'jaqsam ma' l-awtentiċità u l-fedeltà li bihom jeżerċitaw l-azzjonijiet liturġiċi - talb u ġesti li huma jwettqu f'isem Kristu u f'isem il-Knisja waqt iċ-ċelebrazzjonijiet liturġiċi.... " (par. 186)

Konklużjoni

F'dan l-editorjal tajna ħarsa ħafifa lejn l-istruzzjoni RS. Forsi l-mod kif ġiet spjegata hawnhekk kien xi ftit differenti mill-mod kif ġiet

Il-qadi ta' dawn il-ministeri lajkali jrid ikun akkumpanjat minn katakeżi serja

ippreżentata fil-media. Tindunaw li fiha m'hemm l-ebda ħaġa sensazzjonali. RS kull ma għamlet hu li fakkritna f'ħafna affarijiet li konna diġa' nagħmluhom. Ftit tar-repetizzjoni xi kultant tiswa!!! Kollox jista' jinġabar f'sentenza waħda li nsibu fid-Daħla tal-Missal Ruman par. 24: "aħna qegħdin għas-servizz tal-liturġija u mhux il-liturġija għas-servizz tagħna".

NOTA: It-test sħiħ ta' din l-istruzzjoni bl-Ingliż jew bit-Taljan tistgħu ssibuh fis-site www.vatican.va

Rev. Jesmond Manicaro

L-ALTAR

L-istorja ta' l-altar nisrani ti-bda fil-lejl ta' l-aħħar ikla tal-Mulej Ġesù. F'dik il-lejla, kif jgħidulna l-Evanġelisti, Ġesù qagħad mal-mejda flimkien mad-dixxipli tiegħu u wara li radd il-ħajr, tahom il-ħobż u l-inbid, bħala ġismu u demmu, offerta f'sagrifiċċju għalihom u għal kulħadd.

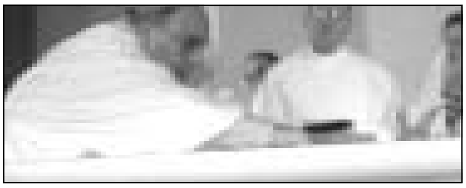

Jekk l-istorja nisranija ta' l-altar għandha l-bidu tagħha fl-aħħar ċena, il-pre-istorja tiegħu tmur lura għal żmien Abel, li fuq altar tal-ġebel offra lil Alla l-ewwel frott tal-merħla tiegħu (Ġen. 4,4). Iżda f'dan l-istudju xtaqt li niffokaw l-attenzjoni tagħna fuq il-post ta' l-altar fost il-komunitajiet insara.

L-altar tal-ġebel

Jekk wieħed jistudja xi tpinġijiet antiki li jeħduna fl-ewwel żminijiet tal-knisja, naraw li l-aktar altari antiki ta' l-insara kienu ta' l-injam. Il-forma tagħhom kienet ċkejkna, ġeneralment tonda, jew ta' nagħla. Iżda mis-seklu erbgħa 'l quddiem, l-altar tal-ġebel sar komuni kullimkien. Ħafna raġunijiet wasslu għal dan l-iżvilupp. L-ewwel u qabel kollox insemmu l-influwenza ta' l-Iskrittura. Ħafna mill-altari tat-Testment il-Qadim, p.e. tal-Patrijarki Abram, Iżakk u Ġakobb kienu tal-ġebel. Dan wassal lill-insara biex iħarsu lejn dawn l-altari tar-Rabta l-Qadima bħala prefigurazzjoni ta' dawk li kienu jużaw huma fil-liturġija, kif l-offerti li kienu jsiru fuqhom mill-patrijarki tar-Rabta l-Qadima bdew jarawhom bħala prefigurazzjoni tas-sagrifiċċju ta' Kristu.

Barra minn hekk Kristu, fit-Testment il-Ġdid japplika għalih innifsu l-kliem tas-salm 117 u tal-profeta Isaija. Hu jqis lilu nnifsu bħala l-ġebla mwarrba mill-bennejja, li saret il-ġebla tax-xewka. Imbagħad fl-ewwel ittra lill-Korintin, Kristu jiġi mxebbah ma' blata li minnha joħroġ ilma li jagħti l-ħajja (1 Kor 10,4). Minn dan kollu toħroġ ċara ħafna t-tifsira kristoloġika li għandu l-altar tal-ġebel.

L-altari f'dan iż-żmien – qegħdin wara r-raba' seklu w.K. – kif jixhdu

l-ħafna fdalijiet bdew jieħdu forma oħra: baqgħu żgħar iżda minn tondi saru kwadri. Għaliex il-kwadru? L-ewwelnett tajjeb li ngħidu li skond ideja antika, id-dinja hi maqsuma f'erba' partijiet. Fis-simboloġija tar-reliġjonijiet l-altar jirrappreżenta ċ-ċentru tad-dinja, li fih jingħaqdu dawn l-erba' partijiet tad-dinja. Xmun ta' Tessalonika jgħidilna: "Il-Mejda hi kwadra, għaliex minnha kielu u jistgħu jieklu l-erba' partijiet tad-dinja. Hi maqtugħa mill-art u tħares lejn is-sema, għaliex il-misteru hu kbir u tas-sema." Imbagħad aktar tard, fil-Pontifikal Ruman-Ġermaniku naqraw: "L-altar hu xbieha tal-Knisja. Għandu erba' faċċati, għaliex il-knisja tinfirex lejn l-erba' partijiet tad-dinja, kif kien imwiegħed minn Alla lil Abraham."

L-altar – qabar tal-martri

Ma tistax titkellem fuq l-istorja ta' l-altar - hawnhekk m'aħniex nimxu b'mod kronoloġiku – u ma ssemmix id-drawwa li jinbnew altari fuq l-oqbra tal-martri. Għandna diversi eżempji mill-istorja tal-Knisja. Insemmu per eżempju l-kitba li Prudenzju kkompona għal fuq il-qabar ta' San Ipollitu: "Fis-skiet ta' dan il-post jistrieħ il-ġisem ta' Ipollitu. Fuq l-istess post inbena altar lil Alla. L-istess mejda li toffri s-sagrament, tgħatti l-għadam tal-martri: tħares ir-relikwi qaddisa sal-istennija tal-imħallef u titma' bil-ħobż tas-sema lil dawk li jgħixu fuq ix-xmara Tevere."

Massimu ta' Turin jagħtina r-raġuni – l-għaliex: "Xieraq li minħabba ċertu xebh, li ġie deċiż li wieħed ipoġġi l-qabar tal-martri fil-post fejn wieħed ta' kuljum jiċċelebra il-mewt tal-Mulej, skond il-preċett: Kull darba li tagħmlu dan, ixxandru l-mewt tiegħi sa ma nerġa' niġi. B'dan il-mod, dawk kollha li mietu minħabba l-mewt tiegħu, jistrieħu fil-misteru tas-sagrament tiegħu. Għalhekk m'hemm xejn ħażin li minħabba din ir-rabta, il-qabar tal-martri jitpoġġa fejn jitqiegħed il-ġisem sagrifikat tal-Mulej. B'dan il-mod, dawk li kienu maqgħuda ma' Kristu fil-passjoni tiegħu, ikunu maqgħuda miegħu fil-qima ta' l-istess post."

Biż-żmien bdiet ukoll id-drawwa li l-isqof jindifen taħt dak l-artal li fuqu jkun jiċċelebra l-Ewkaristija. San Ambroġ kien ordna li jippreparaw il-qabar tiegħu taħt l-altar tal-bażilka, li llum iġġib ismu. Iżda peress li kienu nstabu l-iġsma qaddisa ta' San Ġervasu u San Protasu, huwa ċedielhom il-qabar ippreparat għalih. Kien qal: "Għandhom preċedenza l-vittmi rebbieħa, fil-post fejn il-vittma hu Kristu. Kristu fuq l-altar, għaliex ħa l-mewt għal kulħadd: il-martri taħt l-altar għax ġew mifdija bil-passjoni tiegħu."

Pawlu ta' Nola, meta jitkellem fuq il-qabar ta' Klaru, ħabib ta' San Martin ta' Tours jgħid: "L-għadam qaddis jistrieħ taħt l-artal. Għall-bniedem ġust l-altar hu dar xierqa... Hu xieraq li l-altar jgħatti ġismu... u li t-tempju ta' Kristu (b'referenza għall-mejjet) ikun imħares mill-altar ta' Kristu."

L-Altar Tabernaklu

Il-Mejda hi kwadra, għaliex minnha kielu u jistgħu jieklu l-erba' partijiet tad-dinja. Hi maqtugħa mill-art u tħares lejn is-sema, għaliex il-misteru hu kbir u tas-sema

Xhieda bħal din insibu ħafna aktar, iżda dawn l-eżempji huma biżżejjed biex igħinuna nifhmu t-tifsira li għandu l-altar tal-ġebel, mibni fuq il-qabar tal-martri u/jew ta' isqof. Mill-altar toħroġ il-qawwa tal-martri: hu minnu li l-knisja tieħu l-eżempju. Minnu, jiġifieri mill-altar, il-knisja titgħallem toffri lilha nnifisha flimkien ma' Kristu.

Dan il-ħsieb li għandu wkoll fundament bibliku (ara Apok 6,9) wassal għad-drawwa li jitpoġġew taħt l-altari, u aktar tard f'ħofra ċkejkna fil-mejda tal-altar, relikwi sħaħ jew biċċiet żgħar tal-martri, jew drapp li jkun intmess mal-qabar tagħhom.

Altar wieħed

Ngħaddu issa biex niddiskutu aspett ieħor importanti: fil-Knisja għandu jkun hemm altar wieħed. Mis-simboliżmu kristoloġiku u ekkleżjoloġiku toħroġ ċara t-tifsira ta' l-uniċità ta' l-altar. Fil-knisja hemm altar wieħed li jirrappreżenta lil Kristu, saċerdot u offerta tal-Knisja. Fuq dan l-aspett teoloġiku jitkellem ċar ħafna Ċiprijanu: "Wieħed hu Alla, wieħed hu Kristu, waħda l-Knisja, waħda l-Kattedra imwaqqfa fuq Pietru. Ma jistax jinbena altar ieħor, lanqas jitwaqqaf saċerdozju ieħor għajr l-uniku altar u l-uniku saċerdozju." San Ġilormu jgħid li l-Knisja kattolika tingħaraf għax ikollha altar wieħed – dawk ta' l-eretiċi jkollhom ħafna.

Għaliex fil-knejjes spiċċajna b'diversi altari? Dan ġara minħabba diversi raġunijiet, fosthom dawn li se nsemmi:

a. fis-santwarji bdew isiru ħafna pellegrinaġġi u l-ħafna pellegrini kienu juru x-xewqa li jieħdu sehem fil-quddiesa;
b. żdiedet il-qima lejn ir-relikwi tal-martri u aktar tard tal-konfessuri u b'tifkira tagħhom bdew jiġu mibnija l-altari. Biss il-knisja dejjem iddedikat l-altari lil Alla f'ġieh il-qaddisin;
c. beda jiżdied in-numru ta' saċerdoti li kienu jiċċelebraw, ukoll aktar minn darba kuljum, il-quddiesa b'suffraġju għall-mejtin jew b'devozzjoni personali. Din il-multiplikazzjoni ta' altari wasslet ukoll għaċ-ċelebrazzjoni tal-quddiesa privata.

L-altar u t-tużell

Sa mis-seklu erbgħa, bħal p.e. fil-katakombi ta' San Alessandru f'Ruma, wieħed jara fuq l-altar bħal tużell. Din l-istruttura żgur li għandha għeruq pre-kristjani. Narawha wkoll fuq oqbra ta' rejiet u ta' imperaturi. Tfakkar fis-sema li bħal qisu jiċkien, biex jgħannaq, jiġbor u jħares l-art. Il-kelma teknika hi ċiborju – mhix ġejja minn cibo li tfisser ikel, kif ħafna jaħsbu b'mod żbaljat, iżda kif jispjega Ġermanu minn Kostantinopli ġejja minn żewġ kelmiet Kib = arka u orion jew ura = dawl jew nar.

Jekk l-altar hu anamnesis, jiġifieri tifkira tas-sagrifiċċju ta' Kristu, iċ-ċiborju jew tużell, bħal tinda fuq l-offerta, simbolu tas-sema li tinżel fuq l-art, hu epiclesis, jiġifieri sejħa u preżenza ta' l-Ispirtu s-Santu li jgħatti r-rigali mqegħda fuq l-altar biex jibdilhom u jimlihom bil-preżenza tiegħu. Tikkonferma dan il-ħsieb il-ħamiema, simbolu ta' l-Ispirtu s-Santu, li ħafna drabi tispiċċa impittra jew skolpita fuq it-tużell jew mas-saqaf tal-baldakkin bħal dawk li naraw fuq l-altar papali u f'xi knejjes f'Malta u Għawdex bħall-Isla, ta' Pinu u San Ġorġ, Għawdex.

> ***Wieħed hu Alla, wieħed hu Kristu, waħda l-Knisja, waħda l-Kattedra imwaqqfa fuq Pietru. Ma jistax jinbena altar ieħor, lanqas jitwaqqaf saċerdozju ieħor għajr l-uniku altar u l-uniku saċerdozju***

Mill-altar mejda għall-altar b'ħajt fuq wara

Mal-popolarità tal-qima tar-relikwi, bdejna nassistu għal żvilupp kbir fil-kult tal-qaddisin. Il-qaddisin bdew jiġu meqjusa dejjem aktar bħala medjaturi u padruni. Biex wieħed jara dejjem iżjed ir-relikwi tagħhom, sa mis-seklu 9 l-urna li kien ikun fiha l-għadam bdiet titpoġġa fuq il-mejda ta' l-altar. Jekk ma kienx ikun hemm relikwi ta' daqs konsiderevoli, kienu jpoġġu pittura jew skultura bix-xbieha tal-qaddisin madwar Kristu u Marija. Aktar tard, din spiċċat fil-pittura kbira tat-titular jew fit-tqegħid ta' l-istatwa tal-qaddis. B'dan il-mod l-altar spiċċa bħal pedestall għall-urna, għall-pittura tat-titular jew għall-istatwa. Spiċċa wkoll b'qisu ħajt mad-dahar tiegħu. Iċ-ċentru ta' l-attenzjoni u d-devozzjoni ma baqgħetx il-mejda ta' l-altar, iżda dak li żdied magħha.

Barra minn hekk l-altar li kien jokkupa ċ-ċentru ta' l-abside, f'kuntatt dirett mal-ġemgħa, issa spiċċa fit-tarf tal-kor, mal-ħajt ta' l-abside. Minn hemmhekk is-saċerdot kien iqaddes dahru

lejn in-nies, jipproklama l-qari kollu hu, b'lingwa li ftit kienu jifhmuha u mingħajr is-sehem ta' ministri bħal-lettur, u b'vuċi baxxa li bilkemm tinstema' kien jgħid il-kanone, jew aħjar it-talba ewkaristika kollha, li hi l-qalba tal-quddiesa.

L-altar tabernaklu

L-aħħar stadju f'dan l-iżvilupp kien it-tabernaklu li sa mis-seklu 16 spiċċa fuq l-altar ċentrali, f'forma ta' tempju ċkejken, ħafna drabi mdawwar bl-anġli. Dan it-tip ta' altar, bit-tabernaklu bħala xi ħaġa monumentali, jirrifletti l-ħsieb teoloġiku ta' dak iż-żmien. Hawnhekk l-emfasi speċjali kienet fuq is-sinifikat sagrifikali ta' l-Ewkaristija, waqt li l-aspett ta' ikla ngħata ftit il-ġenb. B'hekk il-quddiesa spiċċat bħala l-mezz li tagħtina l-preżenza reali. Dan il-ħsieb jispikka l-aktar fil-knejjes barokki u neo-klassiċi li fihom it-tabernaklu hu meqjus bħala parti essenzjali ta' l-altar.

Lejn riforma

L-istudju fil-qasam tal-arkeoloġija nisranija flimkien ma' kitbiet antiki dwar il-liturġija wasslu biex tiġi apprezzata aktar is-sempliċità u t-trasparenza simbolika ta' l-altar ta' l-ewwel żminijiet tal-knisja. Hekk per eżempju, lejn tmiem is-seklu 18, is-Sinodu ta' Pistoia, fid-digriet dwar l-Ewkaristija juri x-xewqa li f'kull knisja għandu jkun hemm altar wieħed; li fuq l-altar m'għandhomx jitpoġġew la fjuri u lanqas urni bir-relikwi. Jekk xi knisja jkollha r-relikwi awtentiċi ta' xi qaddis, dawn kellhom jitpoġġew għall-qima tal-pubbliku taħt l-altar, skond id-drawwa antika tal-Knisja. Is-Sinodu wera

L-Altar Pedestall

wkoll ix-xewqa li s-sagrament jitqiegħed f'post aktar xieraq biex jiġbed l-attenzjoni u l-qima tal-poplu. Xtaq li jidħol mill-ġdid l-użu antik li t-tabernaklu jitniżżel mill-għoli permezz ta' ktajjen f'reċipjent jew f'forma ta' ħamiema jew f'għamla ta' kaxxa. Dan kollu ma kellux ikun akkumpanjat minn xi pittura li turi din l-istess realtà.

Sfortunatment dan is-sinodu kien ġie kkundannat fl-1796 mill-Papa Piju VI bil-bolla *Auctorem fidei*, minħabba traċċi ta' dottrina Ġansenista.

Żviluppi fl-istruttura ta' l-altar frott tar-riflessjoni teoloġika

Kif wieħed jista' jinduna, il-bdil fl-istruttura u fil-fisjonomija ta' l-altar, jaqbel mat-tibdil fil-ħsieb teoloġiku.

L-altar bħala mejda hu xhieda ta' viżjoni ta' l-Ewkaristija bħala l-ikla tal-Mulej. L-altar tal-ġebel, wieħed,

L-altar bħala mejda hu xhieda ta' viżjoni ta' l-Ewkaristija bħala l-ikla tal-Mulej

ċentrali u ta' forma kwadra, juri l-ħsieb li l-Ewkaristija hi l-ikla ta' l-Għid, li min jieħu sehem fiha jkun qed jipparteċipa fl-uniku sagrifiċċju ta' Kristu, sid u ċentru tal-univers u tal-istorja u ċentru tal-ħajja tal-knisja.

Il-post ta' l-altar fuq l-oqbra tal-martri jrid ifisser il-parteċipazzjoni tal-poplu saċerdotali fis-sagrifiċċju ta' Kristu, il-qassis il-kbir.

Iċ-ċiborju jew tużell li jgħatti l-artal, li sar komuni ħafna mal-iżvilupp ta' l-epiklesi fit-talba ewkaristika, jittraduċi arkitettonikament il-ħidma ta' l-Ispirtu s-Santu fl-azzjoni

Ewkaristika.

L-altar mal-abside, jiġifieri fit-tarf tal-Knisja, hu xhieda tal-viżjoni mċajpra ta' l-identità saċerdotali tal-poplu t'Alla u t-telfien ta' l-ispirtu ta' komunità. Għaldaqstant il-fidili, individwalment u mhux bħala familja, kienu jħossu l-bżonn li permezz ta' devozzjonijiet, aktar milli liturġija, jagħżlu l-medjatur tagħhom biex jaqilgħu grazzji mingħand Alla li kien jidher 'l bogħod għalihom.

L-altar tabernaklu finalment jemfasizza l-aspett li l-Ewkaristija hi sagrifiċċju ta' tpattija li joffrih is-saċerdot f'isem il-Knisja kollha, u mezz biex wieħed jikseb il-preżenza reali u joqgħod jadurha, u jeħodha f'purċissjoni biex jafferma l-fidi.

Mela ma' kull żvilupp teoloġiku fil-kamp ta' l-Ewkaristija, l-altar jieħu forma differenti.

Kif għandu jkun l-altar fil-Knisja tal-Konċilju Vatikan II?

Illum inħarsu lejn l-altar bħala mejda tal-Mulej, bħala altar tas-sagrifiċċju tas-salib u bħala ċentru ta' ringrazzjament.

Il-moviment liturġiku li twieled u żviluppa ma' movimenti oħra fi ħdan il-knisja, bħall-moviment bibliku, ekkleżjoloġiku u ekumeniku, wasal għal viżjoni ekwilibrata ta' l-Ewkaristija. Id-daħla għall-Missal Ruman, fi ftit kliem tiġbor it-tagħlim kollu. Tgħidilna li: "Fil-Quddiesa jew Ikla tal-Mulej, il-poplu ta' Alla jinġabar flimkien biex jiċċelebra t-tifkira tal-Mulej jew sagrifiċċju Ewkaristiku taħt it-tmexxija (presidenza) tas-saċerdot, fil-persuna ta' Kristu." (IGMR (2000) par. 27)

Insibu wkoll li: "Iċ-Ċelebrazzjoni tal-Quddiesa, bħala azzjoni ta' Kristu u tal-poplu ta' Alla, organizzat f'ordni ġerarkiku, hija l-qalba tal-ħajja nisranija kollha, kemm għall-knisja universali, għall-knisja lokali kif ukoll għall-fidili kollha. Għax fil-Quddiesa tinsab il-quċċata kemm tal-ħidma li biha Alla permezz ta' Kristu jqaddes lid-dinja, kif ukoll tal-qima li l-bnedmin juru lill-Missier, bl-adorazzjoni li jagħtuh fl-Ispirtu s-Santu permezz ta' Kristu, Iben Alla." (IGMR(2000) par. 16)

B'mod dirett dwar l-artal naqraw: "L-Altar li fuqu jsir preżenti s-sagrifiċċju tas-salib taħt is-sinjali sagramentali, huwa wkoll il-mejda tal-Mulej, li għaliha jissejjaħ il-poplu ta' Alla biex jieħu sehem fil-Quddiesa; huwa ukoll iċ-ċentru ta' radd il-ħajr li jseħħ bl-Ewkaristija." (IGMR (2000) par. 296) Imbagħad frott ta' dan il-ħsieb teoloġiku, l-istess daħla għall-Missal Ruman tgħidilna dan li ġej fuq il-bini u l-pożizzjoni ta' l-altar. L-altar għandu jkun fiċ-ċentru, li lejh għajnejn il-fidili weħidhom imorru, bla ebda sforz u li preferibilment il-mejda ta' l-altar fiss tkun tal-ġebel.

Id-daħla tar-rit tad-dedikazzjoni ta' l-altar tfakkarna fit-tifsira teoloġika ta' dawn l-indikazzjonijiet: "Ulied il-Knisja, skond iċ-ċirkustanzi, jistgħu dejjem jiċċelebraw it-tifkira ta' Kristu u jersqu lejn il-mejda tal-Mulej. Iżda jixraq lill-misteru ewkaristiku li l-insara jibnu altar fiss biex fuqu jiċċelebraw l-ikla tal-Mulej: dan dejjem sar sa mill-ewwel żminijiet.

L-altar nisrani, min-natura tiegħu stess, hu mejda speċjali għas-sagrifiċċju u għall-ikla ta' l-Għid:

- altar speċjali, li fuqu matul iż-żminijiet, sa ma jerġa' jiġi Kristu, jiġġedded f'misteru s-sagrifiċċju tas-salib;
- mejda li madwarha jinġabru ulied il-Knisja ħa jroddu ħajr lil Alla u jieħdu l-ġisem u d-demm ta' Kristu.

Fil-knejjes kollha għalhekk l-altar 'huwa ċ-ċentru tar-radd il-ħajr li jsir permezz ta' l-Ewkaristija': madwaru b'xi mod jew ieħor isiru ċ-ċerimonji tal-Knisja.

Għaliex fuq l-altar issir it-tifkira tal-Mulej, u minn fuq l-altar jingħataw lill-fidili l-Ġisem u d-Demm ta' Kristu, ġara li l-kittieba tal-Knisja bdew jaraw fl-altar xbieha ta' Kristu, tant li beda jingħad: 'L-altar hu Kristu'."

Konkluzzjoni

Nagħlqu r-riflessjoni b'talba li tingħad mis-saċerdoti tar-rit siro-antijoken fit-tmiem tal-quddiesa "Ibqa' fil-paċi altar qaddis tal-Mulej. Ma nafx jekk ikollix il-grazzja li mill-ġdid nersaq lejk. Il-Mulej jagħtini l-grazzja li narak fil-ġemgħa tal-magħżulin li jinsabu fis-sema. F'dan il-patt jien inqiegħed it-tama tiegħi.

Ibqa' fil-paċi altar qaddis u ta' tpattija, altar tal-Ġisem u tad-Demm propizjatorju ta' Kristu li jien irċevejt minn fuqek. J'alla t-tqarbina tiswa għal maħfra tan-nuqqasijiet tiegħi u ta' rahan quddiem it-tribunal tal-Mulej u Alla tagħna.

Ibqa' fil-paċi altar qaddis, mejda tal-ħajja, u itlob għalija lis-sinjur tagħna Ġesù Kristu biex jien ma nieqafx nimmedita, issa u dejjem. Amen."

Rev. Jesmond Manicaro

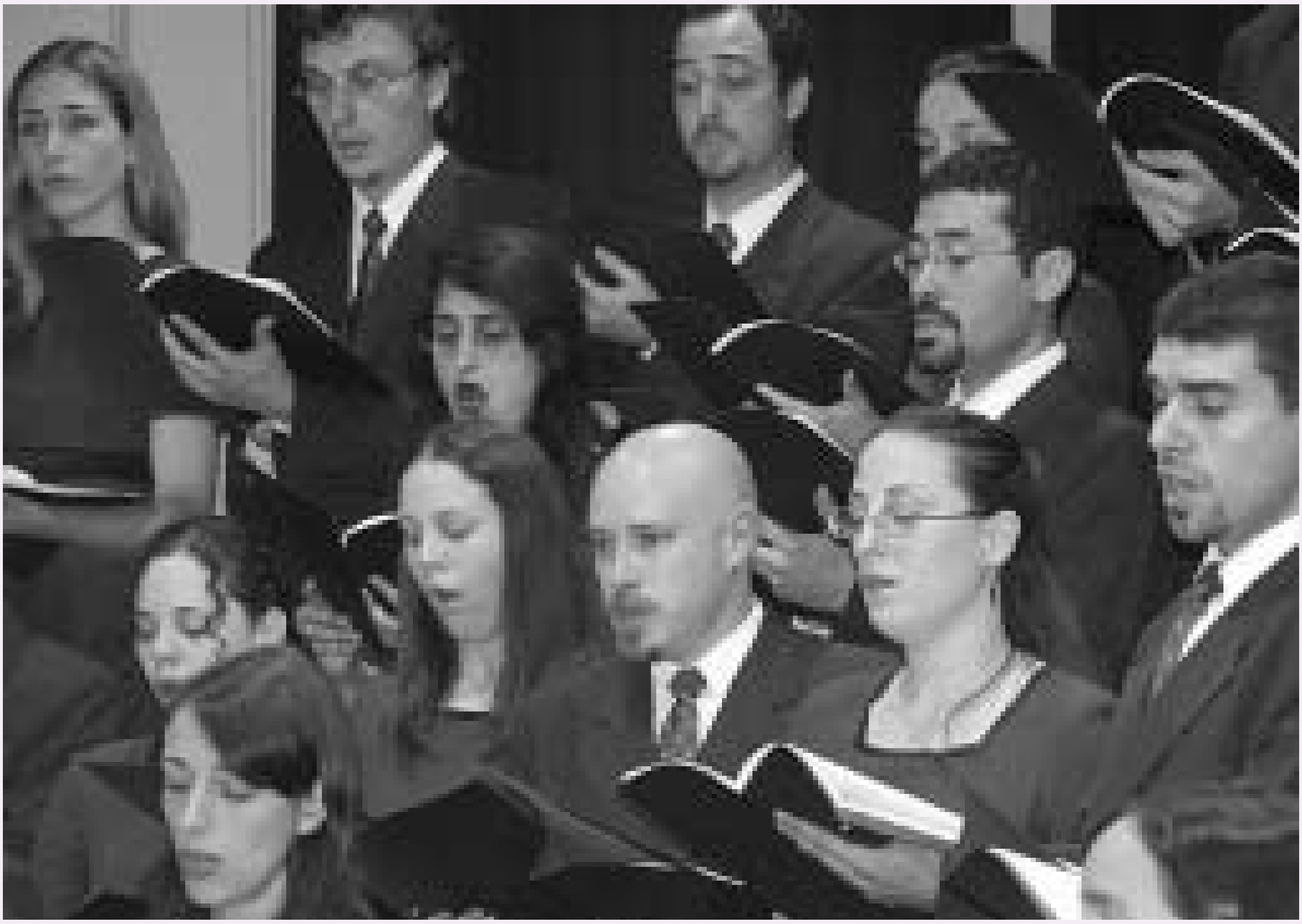

X'TISTENNA L-KNISJA MILL-KOR PARROKKJALI?

1. Il-kor parrokkjali hu mistenni li janima, jinkoraġġixxi u jżomm il-kant tal-poplu li jinġabar għaċ-ċelebrazzjoni liturġika fil-Knisja. Fi kliem ieħor, il-kor irid igħin lill-ġemgħa tiegħu sehem attiv fil-liturġija permezz tal-kant. Il-Kostituzzjoni dwar il-liturġija tgħabbi bir-responsabilità lir-rgħajja tal-erwieħ biex jaraw li f'kull ċelebrazzjoni l-ġemgħa kollha tagħti s-sehem tagħha permezz tal-kant (SC 114). Irridu niftakru li l-kant ħiereġ mill-qalb u b'devozzjoni, mhux biss jesprimi, iżda wkoll isaħħaħ il-fidi tal-kongregazzjoni. Hu mument speċjali li jerfa' 'l-moħħna u l-qalbna lejn Alla biex noffrulu qima spiritwali. Barra minn hekk, il-kant jimla l-qlub u l-ispirtu tagħna bil-ferħ, bil-faraġ, bl-indiema u b'sentimenti oħra u għaldaqstant hu għalina mezz li jgħinna biex inħossu l-preżenza ta' Alla f'ħajjitna, u hu waħda mit-triqat li twasslilna, permezz tal-Ispirtu s-Santu, il-grazzji mingħand Alla l-Missier.

2. Sfortunatment ħafna meta jitkellmu dwar kor parrokkjali jieqfu hawn. Iżda jekk nistudjaw sew id-dokumenti uffiċċjali tal-Knisja malajr nindunaw li l-kor parrokkjali irid jilħaq għan iehor. Skond id-dokument *Musicam sacram* (fil-qosor MS) maħruġ mill-Kongregazzjoni tar-Riti fl-1967, hi ħaġa xierqa u ta' min jinkoraġġiha li kor jitgħallem japprezza l-patrimonju imprezzabli li żviluppaw u ppreservaw ta' qabilna billi jesegwuh b'qima

waqt iċ-ċelebrazzjonijiet liturġiċi. (MS 20). Tkun ħaġa ta' min ifaħħarha li kieku d-diretturi tal-korijiet tagħna jqallbu fl-arkivji tal-parroċċa u tal-Katidral u jagħżlu xi xogħolijiet mużikali li jistgħu jitkantaw fil-knisja waqt il-liturġija.

Bir-raġun kollu, forsi waħeda toħroġ il-mistoqsija jekk aħna hux qed nistennew mill-kor parrokkjali li jwettaq żewġ affarijiet kontradittorji. Minn banda waħda lill-kor qed ngħidulu biex waqt l-azzjoni liturġika jagħti ċans lill-poplu jsemma' leħnu, min-naħa l-oħra qed nitolbu lir-responsabbli tal-kor biex joħorġu mill-arkivji xi biċċiet antiki u diffiċli ta' mużika sagra u jkantawhom, bil-probabbiltà li l-ġemgħa toqgħod tisma' siekta. It-tweġiba għal din id-diffikultà qiegħda f'distinzjoni li rridu nagħmlu bejn parteċipazzjoni esterna u interna. B'parteċipazzjoni esterna nifhem li l-poplu jesprimi dak li jkun qed iħoss fil-qalb u r-ruħ b'ġesti, akklamazzjonijiet, tweġibiet u kant. Iżda teżisti wkoll, u hi importanti ħafna, parteċipazzjoni interna, meta l-ġemgħa tisma' b'attenzjoni, devozzjoni u fis-silenzju dak li l-kor ikun qed ikanta u tagħmlu tagħha. B'dan il-mod il-poplu jkun qed igħolli ħsibijietu u leħnu lejn Alla, ukoll jekk il-vuċi tiegħu ma tinstemax. (MS 15). Forsi hawnhekk l-aktar ħaġa mportanti hi li nżommu ċertu bilanċ u fiċ-ċelebrazzjonijiet tagħna naraw li jkollna taħlita ta' kant li l-poplu jkun jafu sewwa u li jista' jkantah mal-kor, u kant ieħor li jista' joqgħod jitpaxxa jisimgħu, jimmeditah u jagħmlu t-talba tiegħu.

Għaldaqstant importanti ħafna li d-direttur tal-kor jaħdem id f'id maċ-ċelebrant u ma' dawk responsabbli mit-tfassil taċ-ċelebrazzjoni biex flimkien jaraw liema kant se jintgħażel sabiex ma tonqosx il-parteċipazzjoni attiva u esterna tal-ġemgħa u fl-istess ħin lanqas ma jtellfu lill-kor milli jfaħħar 'l Alla b'innijiet li jitolbu ċerta sengħa u kapaċità biex tesegwihom. Forsi eżempju prattiku jwassal il-punt aħjar.

il-membri tal-kor huma mistennija li jieħdu bis-serjetà l-formazzjoni spiritwali tagħhom. Importanti li jkunu nies ta' fidi u ta' talb

Fit-tqarbin jekk ikollna żewġ innijiet il-kor jista' jkanta wieħed popolari u ieħor li forsi mhux il-ġemgħa kollha tkun tafu jew kapaċi tkantah. Barra minn hekk hemm xi partijiet tal-quddiesa li min-natura tagħhom jitolbu li, jekk jista' jkun, jitkantaw mill-ġemgħa kollha. Allura hawnhekk irridu noqogħdu attenti li nsibu melodija faċli u jekk hemm bżonn nissagrifikaw ukoll xi biċċa xogħol sabiħa ta' mużika sagra. Is-salm responsorjali, per eżempju, huwa t-tweġiba tal-poplu kollu għall-Kelma ta' Alla li tkun għada kemm ġiet ipproklamata. F'dan il-każ ikun jixraq li nagħmluha faċli biex kulħadd jingħaqad mal-kor.

Il-Formazzjoni tal-Membri tal-Kor

Wara li rajna x'tistenna l-Knisja mill-Kor Parrokkjali, tajjeb inħarsu ftit lejn it-taħriġ li jrid jingħata biex il-kor jaqdi sewwa il-ministeru tiegħu.

- Il-kor hu mistenni li jkun kapaċi jkanta forom u stili diversi ta' kant liturġiku. B'forom nifhem li jkun jaf ikanta akklamazzjonijiet, litaniji, responsorji u innijiet. Bi stili nifhem li jkun imħarreġ f'kant polifoniku, gregorjan, tradizzjonali u kontemporanju.
- Barra minn hekk il-membri tal-kor huma mistennija li jieħdu bis-serjetà l-formazzjoni spiritwali tagħhom. Importanti li jkunu nies ta' fidi u ta' talb. Veru li forsi dawn iż-żewġ aspetti m'għandhomx x'jaqsmu direttament mal-ġmiel tal-vuċi, iżda jħallu effett kbir fuq iċ-ċelebrazzjoni. Ibiegħdu t-tentazzjoni li l-kor jagħmel mis-servizz liturġiku spettaklu, u li kant isir l-attrazzjoni ewlenija taċ-ċelebrazzjoni. Flok il-kor ikun għas-servizz tar-rit, il-liturġija tispiċċa għas-servizz tal-kor.
- U la qed insemmu l-formazzjoni spiritwali, tajjeb li ma nħallux barra l-formazzjoni liturġika biex il-membri tal-kor parrokkjali jifhmu dejjem aktar li waqt iċ-ċelebrazzjoni liturġika huma ma jipparteċipawx biss permezz tal-kant iżda flimkien mas-saċerdot u l-poplu huma jisimgħu l-Kelma ta' Alla, jippreżentaw l-offerta tagħhom infushom lil Alla u jieħdu sehem mill-ikla Ewkaristika.
- L-idea li jippreżentalna l-Konċilju ta' Knisja bħala ġisem mistiku, jiġifieri li fil-Knisja kulħadd irid jagħti sehemu u jaqdi l-

vokazzjoni tiegħu, titlob li l-kor jifhem x'post għandu fil-Knisja u kif diġa' semmejna, jaħdem id f'id ma' ministri oħra li jieħdu sehem fiċ-ċelebrazzjoni liturġika. Kor tajjeb ma jistax igħid, "Il-kant hu l-parti tiegħi u ħadd ma jindaħalli". Iċ-ċelebrant, il-kummissjoni liturġika, l-animatur u l-kor iridu jaħdmu kontinwament bejniethom.

- Hu mistenni mill-kor li jitgħallem dejjem aktar jikkomunika mal-ġemgħa liturġika. Kor iffurmat tajjeb japprezza u jiggosta l-kant tal-poplu f'diversi mumenti taċ-ċelebrazzjoni u mhux iqisu bħala tfixkil għalih. Għaldaqstant, tajjeb li l-kor ifittex li jkanta innijiet li jogħġbu lill-assemblea u jekk ikun hemm bżonn jaddatthom biex il-poplu jkanta b'aktar faċilità.
- Għalkemm forsi tidher xi ftit stramba, membru tal-kor irid ikun ukoll imħarreġ u ppreparat biex iżomm sieket. Ħasra li xi drabi nimlew il-mumenti kollha taċ-ċelebrazzjoni bil-kant u bil-kliem u ma nħallux ftit ħin għas-silenzju liturġiku. Is-silenzju hu mezz importanti ħafna ta' parteċipazzjoni attiva fil-liturġija. Romano Guardini, wieħed mill-aqwa liturġisti tas-seklu l-ieħor jgħidilna, "Kieku xi ħadd kellu jistaqsini fejn tibda l-ħajja liturġika, ngħidlu bla tlaqliq, 'Meta wieħed jifhem l-importanza tas-silenzju'." Guardini jħoss li s-silenzju hu element importanti, anzi assolut f'kull azzjoni liturġika, għaliex is-silenzju jgħinek tinġabar, tidħol fil-preżenza ta' Alla u tifformula f'qalbek it-talb personali lil Alla. Is-silenzju jgħinek ukoll timmedita u tagħmel tiegħek it-talb li jkun qed jingħad u l-kant li jkun tkanta. Is-silenzju hu mportanti għax f'dan il-mument mhux biss tisma' 'l Alla, iżda wkoll tagħtih ir-risposta għall-messaġġ li jkun wassallek permezz tal-kelma tiegħu, it-talb tal-Knisja u l-kant. Barra minn hekk, l-ispirtu tiegħek, mhenni mill-ġmiel tat-talb u l-kant, fis-silenzju jista' jintilef f'adorazzjoni

Membru tal-kor irid ikun imħarreġ u ppreparat biex iżomm sieket... is-silenzju hu element importanti, anzi assolut f'kull azzjoni liturġika

ħelwa lil Alla. F'dak il-mument kif igħid San Pawl fl-ittra tiegħu lill-Kolossin, ħajjitna tkun moħbija ma' Kristu f'Alla.

Ħarsa lejn it-Tielet Millenju

Is-seklu li qegħdin fih żgur li se jġib miegħu diversi sfidi lill-korijiet tagħna u jekk il-kor irid jibqa' jagħti dan is-servizz utli fi ħdan il-Knisja, ma jistax iwarrabhom. Ma nistax ma nsemmix il-pressjoni li l-preżent u l-futur qarib qed jagħmlu fuqna biex nkunu aktar professjonali. Irridu nammettu li grazzi għall-mezzi ta' komunikazzjoni moderna, illum il-korijiet tagħna qegħdin f'kompetizzjoni kontinwa ma' korijiet famużi li n-nies isegwu ġewwa djarhom, jew permezz tat-televiżjoni, jew fuq ir-radju, jew fuq ic-CD. Fi ftit kliem il-poplu llum għandu ma xhiex iqabbel, sar jaf jagħżel, għandu gosti fini. Għalhekk jekk il-kant tagħna ma jkunx ta' ċertu livell, varjat u jappella għall-gosti tal-poplu, waqt iċ-ċelebrazzjoni se ndejquhom u naqtgħuhom minn magħna. Għall-grazzja ta' Alla żdied ukoll it-tagħlim fil-qasam mużikali. Għandi l-impressjoni li aktar minn qabel it-tfal tagħna qed jitgħallmu xi strument mużikali jew jattendu għal-lezzjoni tal-vuċi bir-riżultat li f'dan is-seklu se jkollna aktar nies li japprezzaw is-sabiħ u ma jaċċettawx il-medjokrità fil-kant waqt iċ-ċelebrazzjonijiet liturġiċi. Barra minn hekk is-Segretarjat għal-Liturġija flimkien mal-Institute for Mediterranean Studies qed jorganizza wkoll kors li jwassal għal *Diploma in Sacred Music.* In-numru tal-parteċipanti f'dan il-kors huwa nkoraġġanti ħafna. Tul dawn l-aħħar sentejn is-Segretarjat għal-Liturġija organizza wkoll kors ta' sena għall-animaturi tal-kant. Wara esperjenza ta' sentejn, issa nħossu li għandna nbiddlu xi ftit il-format tiegħu biex ikun verament jappella għall-bżonnijiet ta' dawk li jagħtu s-servizz tagħhom fil-knejjes tagħna.

Barra minn hekk, żewġ dokumenti tas-Sinodu Djoċesan – dak tal-Liturġija u dak tal-Kultura – jirrikmandaw li bħala Knisja f'Malta, irridu ninkoraġġixxu poeti u kompożituri biex jikkomponu innijiet u mużika sagra li tirrifletti l-ħsibijiet, l-aspirazzjonijiet, ix-xewqat u l-istil tal-bniedem tal-lum. B'hekk in-nisrani tas-sena 2004 iħossu aktar komdu li jesprimi l-ħsus ta' qalbu u ruħu permezz tal-kant lil Alla.

© l-awtur 2004

Questions on the Eucharist

VATICAN CITY, JUNE 1, 2004 (Zenit.org).- A questionnaire sent out by the Holy See to prepare for next year's Synod of Bishops will serve to evaluate how the baptized celebrate and live the Blessed Sacrament. The questionnaire begins with these three questions: "What importance does the celebration of the Eucharist have in the life of your communities and of the faithful? What is the participation in the Holy Mass on Sundays, on weekdays, in the great feasts of the liturgical year? Are there any approximate statistics in this regard?" The text constitutes the last chapter of the "lineamenta," or outline, whose answers will be used by the secretariat of the Synod of Bishops to write the working document that will provide the basis for the debates of the synodal assembly. The assembly, scheduled for Oct. 2-29, 2005, is entitled "The Eucharist: Source and Summit of the Life and Mission of the Church." The introduction to the outline said the document is designed to encourage "episcopal conferences, the Eastern Churches 'sui iuris,' the Dicasteries of the Roman Curia, and the Union of Superiors General to invite the participation of all in the Church so that they can enter into discussion and take a pastoral inventory." The laity can present their answers through their local bishops.

The Eucharist: Source and Summit of the Life and Mission of the Church

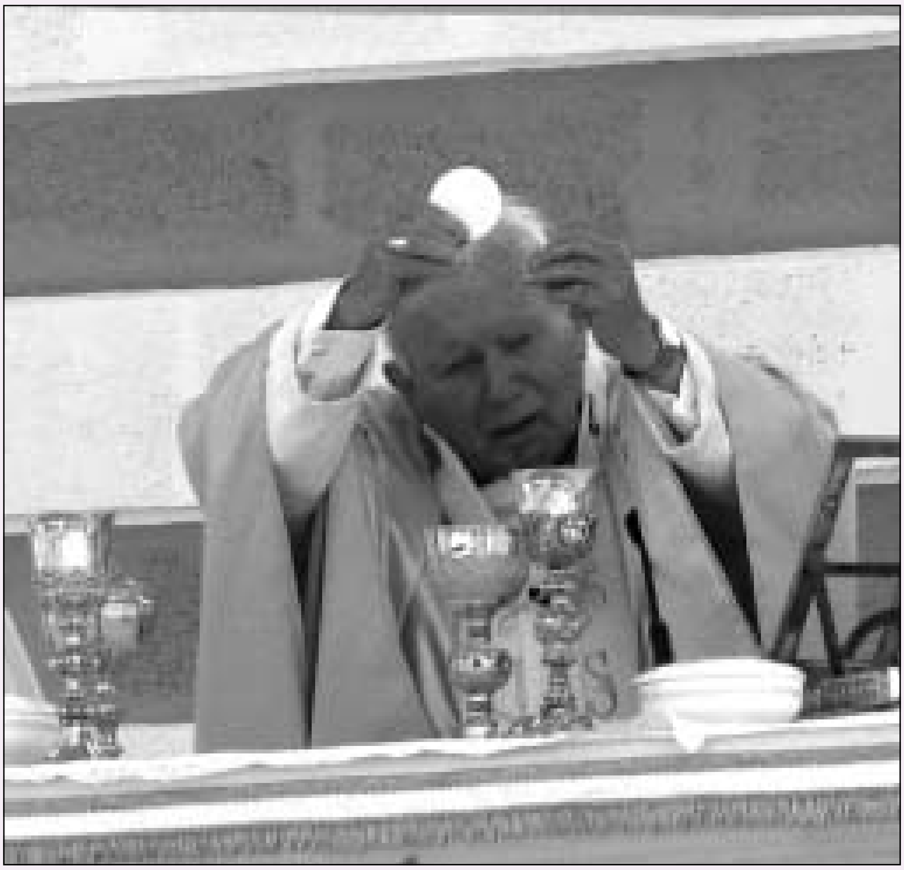

The Year of the Eucharist

VATICAN CITY, JUNE 10, 2004 (Zenit.org).- On the feast of Corpus Christ, John Paul II announced a "Year of the Eucharist" that the Catholic Church will observe from October 2004 to October 2005. At the Mass he presided over today in the Basilica of St. John Lateran, the Pope explained that the Year of the Eucharist will begin with the International Eucharistic Congress, Oct. 10-17, in Guadalajara, Mexico. The year "will end with the next ordinary assembly of the Synod of Bishops, which will be held in the Vatican from October 2-29, 2005, and whose theme will be 'The Eucharist: Source and Summit of the Life and Mission of the Church,'" the Holy Father added. John Paul II, who reminded the faithful that the "Church lives from the Eucharist," has made this sacrament the focus of his pastoral concern, as reflected in his 2003 encyclical, "Ecclesia de Eucharistia." "Christ, 'the living bread which came down from heaven,' is the only one who can satisfy man's hunger at all times and in all parts of the earth," he said. In the Eucharist, "Christ gives his Body and Blood for the life of humanity. And all those who nourish themselves worthily at his table, become living instruments of his presence of love, mercy and peace," the Pope explained.

Manuel Micallef

SINJALI U SIMBOLI (4)

Wara l-ewwel żewġ laqgħat dwar is-sinjali u s-simboli fil-Liturġija, ħarġet l-idea li l-laqgħat jibdew isiru għall-unità pastorali kollha flok għall-parroċċa biss. Għalhekk, il-Kummissjoni Liturġika kkuntattjat lill-kummissjonijiet ta' l-unità pastorali u wara li sar rapport ta' kif marru l-ewwel żewġ laqgħat, iddeċidew flimkien li jagħmlu esperiment u jistiednu lill-operaturi pastorali tal-parroċċi li kienu jagħmlu parti mill-unità.

Għamlu ftit reklami sew u l-kappillani ħeġġew ħafna lill-membri tagħhom biex imorru bi ħġarhom għal-laqgħa li jmiss. B'hekk, dawn il-parroċċi bdew iwettqu fil-prattika l-valuri tas-Sinodu Djoċesan bħal: komunjoni, djalogu u formazzjoni. Barra minn hekk, biex juru solidarjetà ma' min ma kellux mezzi ta' transport, ftehmu li jikru xi minibuses (skond in-numru li taw isimhom) u dawn daru jiġbru lill-membri kollha. F'din il-ħarġa se nagħtu titwila lejn il-kontenut ta' dil-laqgħa li s-suġġett prinċipali kien dwar il-bidu tal-quddiesa bis-simboli liturġiċi li jintużaw.

Manuel Micallef ta ftit tagħrif liturġiku dwar l-ewwel parti tal-quddiesa.

Is-Sinjal tas-Salib: Kull liturġija tibda bir-radd tas-salib. Dan ifisser li permezz ta' dal-ġest simboliku, aħna nidħlu f'Alla (ma nibqgħux inħarsu lejn Alla imma nidħlu fil-misteru li hu Alla). Aħna nidħlu f'dal-misteru tat-Trinità ta' Persuni: permezz ta' Kristu u fl-Ispirtu s-Santu aħna nippenetraw sal-qalb ta' Alla u Alla jidħol ġo qalbna. Dan li jiddistingwina miż-żewġ reliġjonijiet kbar li jemmnu wkoll f'Alla wieħed. Il-komunjoni ewkaristika hi s-simbolu per eċċellenza ta' dan għaliex aħna nirċievu b'ikel lill-istess Ġisem ta' Kristu! Dal-misteru kollu tal-komunjoni tagħna ma' Alla Trinità jibda b'mod profond b'das-sinjal batteżimali tas-Salib. U allura ta' min jagħmlu bis-sens, mingħajr għaġġla, b'fidi u mħabba.

Josette staqsiet: Dan li qed tgħid

hu sabiħ u ta' min jirrifletti fuqu sew. Qatt ħadd ma spjegalna kemm hu importanti das-sinjal qabel. Inti għidt li dan hu sinjal battezimali jiġifieri tal-Magħmudija, hux hekk?

MM: Iva, Josette, das-sinjal hu s-sinjal tan-nisrani. Jingħatalna fil-bidunett tal-ħajja tagħna nisranija. Aħna nitgħammdu billi l-ministru jsejjaħ fuqna l-isem tal-Missier u ta' l-Iben u ta' l-Ispirtu s-Santu wara li jsejħilna b'isimna! F'xi laqgħa oħra nitkellmu iktar fit-tul fuq il-Magħmudija. Is-sinjal tas-Salib hu s-sinjal tar-rebħa ta' Ġesù fuq id-dnub u l-effetti tiegħu kollha. Mhuwiex sinjal maġiku. Hu sinjal ta' salvazzjoni. Hu sinjal ta' fidi. Hu sinjal tal-protezzjoni ta' Alla. Hu sinjal li jindika li aħna propjetà ta' Alla, li aħna ninsabu f'Alla, ngħammru fih u hu fina.

David: Naf li se noħroġ barra mis-suġġett imma kemm ommi u kemm missieri dejjem jagħmlu s-sinjal tas-salib fuq il-ħobż qabel jaqsmuh, meta joħorġu, fil-karozza u qabel norqod sa minn mindu niftakar, kienu jagħmluh fuq moħħi. Dan marbut ma' dak li qed tgħid?

MM: Iva, David. Għax ladarba aħna mgħammdin, is-sinjal tas-salib sar is-simbolu tagħna li jfakkarna ta' min aħna, jagħtina qawwa tremenda, u b'sempliċità kbira, meta rrodduh bil-fidi, iwettaq dak kollu li Ġesù wiegħed lid-dixxipli tiegħu. Imma kif għidt lil Josette, meta nitħaddtu fuq il-Magħmudija jkollna iktar ċans li nidħlu f'dal-misteru. Għalissa jkun biżżejjed li niftakru li fil-bidu tal-quddiesa das-simbolu jdaħħalna flimkien bħala l-Poplu ta' Alla fil-misteru ta' Alla. Mhuwiex ġest estern biss. Mhuwiex sinjal ritwali bla skop. Hu sinjal ta' realtà profonda ta' min aħna bħala individwi u bħala ġemgħa liturġika. Dak kollu li ġej wara se jkun iċċelebrat mill-Ġemgħa ta' Ġesù Kristu, minn ulied il-Missier. Aħna t-Tempju ta' l-Ispirtu s-Santu.

Ir-Rit Penitenzjali:

MM: Issa ngħaddu għar-rit tal-konverżjoni. Min-natura tagħna bħala nsara, dixxipli tal-Mulej Ġesù, aħna ninsabu fi proċess ta' bidla minn glorja għal glorja. Aħna kontinwament qed inwarrbu l-ħajja l-qadima u ngħixu l-ħajja l-ġdida fi Kristu. Issa fil-quddiesa nsibu ħafna mumenti li jistiednuna nduru lejn il-Missier b'qalba niedma u fl-istess ħin induru lejn xulxin u nitolbu maħfra mingħand xulxin. L-ewwel mument hu f'dan ir-rit. Ħa niftakru f'żewġ episodji mit-tagħlim ta' Kristu: "Mela jekk tkun qiegħed italla' l-offerta tiegħek fuq l-artal u hemm tiftakar li ħuk għandu xi ħaġa kontra tiegħek, ħalli l-offerta tiegħek hemmhekk quddiem l-artal u mur l-ewwel irranġa ma' ħuk, u mbagħad ejja talla' l-offerta tiegħek" (Mt 5,23-24) u "mhux dawk li huma f'saħħithom għandhom bżonn it-tabib, iżda l-morda. Jien mhux lill-ġusti ġejt insejjaħ, iżda lill-midinbin għall-indiema" (Lq 5, 31-32). Hekk, min-naħa l-Mulej qed jinsisti fuq ir-rikonċiljazzjoni qabel tippreżenta ruħek quddiem l-artal u min-naħa l-oħra aħna għandna bżonn tiegħu biex infiequ! Mhux l-ewwel darba li nisimgħu xi wħud li jgħidu: "Dawk imorru l-quddies u mhumiex aħjar minn ħaddieħor!" Xejn stramb. Huma l-morda li għandhom bżonn tat-tabib! Imma hu veru wkoll li hi xi ħaġa serja ħafna li n-nisrani li jiċċelebra l-maħfra u r-rikonċiljazzjoni u l-komunjoni u mbagħad ma jgħixhiex bil-fatti matul ħajtu.

Is-simboli ta' dan ir-rit huma: l-istqarrija ta' dnubietna u l-assoluzzjoni tal-qassis. Ġieli jintuża l-ilma mbierek li jintraxx fuqna mil-liturgu. L-ilma mbierek hu dejjem ilma li joħroġ mill-ilma tal-Magħmudija biex ikompli dak li nbeda fil-Magħmudija. Fl-istqarrija ta' dnubietna, aħna nammettu bir-responsabbiltà kollha li għamilna l-ħażin u nitolbu lil Alla, lill-Anġli, lill-Qaddisin u lill-Aħwa preżenti biex jaħfrulna u jitolbu għalina. Aħna qed nisimgħu lil ħutna jitolbuna nitolbu għalihom. Is-saċerdot f'isimna jiddikjara li: "Iħenn għalina Alla li jista' kollox, jaħfrilna dnubietna u jwassalna għall-ħajja ta' dejjem". Sinjal tal-għaqda bejn il-Knisja fis-sema u l-Knisja fl-art. Sinjal tal-kompassjoni tal-aħwa u tal-Missier, sinjal li l-Misteru tal-Għid qed iħalli

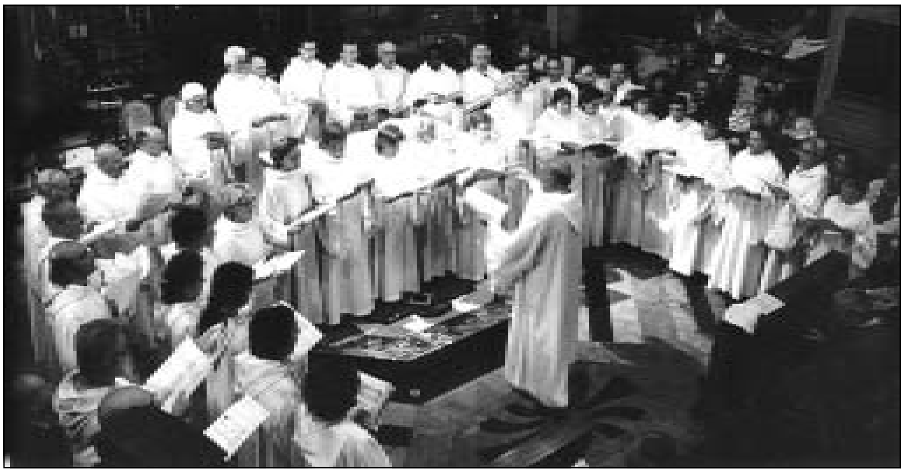

l-frott tiegħu. Sinjal qawwi, sempliċi u evanġeliku.

Jason: Imma ma taħsibx li għal ħafna dan ir-rit hu biss kliem. U l-assoluzzjoni li jagħti s-saċerdot f'dan ir-rit hi bħal tal-Qrar?

MM: Kull rit fil-Liturġija nisranija jibqa' biss kliem vojt jekk min qed jiċċelebrah mhux jagħmel dan bil-fidi! Kull sagrament jissejjaħ SAGRAMENT TAL-FIDI. Iva, nifhem li għal xi wħud dan hu rit li nistgħu ngħaddu mingħajru. Imma tajjeb li naħsbu x'jaħseb Alla u x'jagħmel Alla f'dan ir-rit. Alla minn naħa tiegħu jħares lejn kull rit u talba ta' wliedu bħala karba għall-għajnuna u mingħandu toħroġ il-grazzja. Il-maħfra tingħatalna. Jekk aħna nirċevuhiex jiddependi mill-fidi tagħna. Il-Katekiżmu tal-Knisja Universali jgħid li l-maħfra permezz tas-Sagrament tar-Rikonċiljazzjoni hi meħtieġa f'kas ta' dnubiet mejta jew ta' dnubiet ripetuti. Għan-nuqqasijiet ta' kuljum li jmermru l-ħajja nisranija bil-mod il-mod, il-maħfra fil-quddiesa hi biżżejjed. Mela dan ir-rit penitenzjali hu s-sinjal tal-ħniena immensa ta' Missierna u hu garanzija ta' dak li se jiġri fi ftit ħin. Dan ir-rit juri x'relazzjoni għandna ma' Alla u ma' ħutna. Alla jrid jagħmel kollox ġdid. U jibda mill-ewwel jifthilna qalbu biex aħna nkunu nistgħu nidħlu iktar fil-fond tal-misteru tiegħu u ma ninqerdux.

Il-Kant tal-Glorja:

MM: Wara li ħallejna lill-Mulej isaffina mid-dnub u jġeddidna fil-grazzja tal-Magħmudija, aħna nidħlu bħala l-magħżulin u l-maħturin sabiex nagħtuh it-tifħir tal-glorja tiegħu: "roddu ħajr lill-Missier, li għamilkom denji li tissieħbu fil-wirt tal-qaddisin fis-saltna tad-dawl. Ħelisna mill-ħakma tad-dlam u daħħalna fis-saltna ta' Ibnu l-maħbub, li bih għandna l-fidwa, il-maħfra tad-dnubiet" (Kol 1,12-14) "iddestinana minn qabel... għat-tifħir tal-glorja tal-grazzja tiegħu... konna magħżula... skond il-pjan imfassal minn qabel... sabiex inkunu għat-tifħir tal-glorja tiegħu" (Ef 1, 5-12).

Dan hu innu ta' tifħir u glorifikazzjoni tal-għemejjel tal-ħniena ta' Alla. Aħna tgħammidna għal skop preċiż: li nħobbu lil Alla u nqimuh u nfaħħruh. Din hi l-vokazzjoni tal-Knisja. Issa t-

Mill-ħlejjaq kollha, aħna ġejna magħżula biex infaħħru lil Alla! Avolja aħna dgħajfin

tifħir hu tifħir ġenwin daqskemm ħajjitna hi mmarkata b'identità ta' tifħir. Min jitgħaxxaq bit-tgergir u t-tgemgim matul ħajtu allura t-tifħir ta' Alla mhux ħa jiġih faċli. Trid tkun tgħożż lil Alla u dak kollu li hu ta' Alla biex tfaħħru u tigglorifikah kif jixraqlu. Il-Knisja hi l-Għarusa tas-Sultan tas-slaten. Il-Knisja hi aħna. Aħna l-Għarusa tas-Sultan il-Kbir! Aħna ingħatajna l-ħatra li nadurawh b'moħħna u b'qalbna u b'għemilna. Dan l-innu hu s-simbolu konkret tas-sejħa fundamentali tagħna li nkunu għat-tifħir tal-glorja tal-Grazzja tiegħu. Dan hu innu, akklamazzjoni tal-Poplu ta' Alla li ngħajtu bil-ferħ ir-rebħa tal-Ħaruf il-Maqtul, li nifirħu b'Alla s-Salvatur tagħna. Aħna ningħaqdu ma' Marija, mal-Anġli u mal-qaddisin kollha biex nagħtu lil Alla Trinità il-glorja li tixraqlu. Fejn hu possibbli dan l-innu għandu jitkanta. Biex titkanta l-Glorja, tista' ssir bħala innu sħiħ, jew inkella forma ta' responsorju jew b'mod korali jiġifieri parti titkanta mill-kor u parti mill-Ġemgħa. Hawn naraw l-importanza li jkollna animaturi ppreparati sew u li jkollhom taħriġ fil-kant mal-kor.

Francesca: Kemm hu sabiħ dan li qed tgħid. Naħseb illi veru għandna vokazzjoni tal-ġenn jekk toqgħod taħseb ftit. Jiġifieri, mill-ħlejjaq kollha, aħna ġejna magħżula biex infaħħru lil Alla! Avolja aħna dgħajfin. Interessanti dak li għidt dwar il-parteċipazzjoni tagħna mill-kant etern li l-Madonna u l-qaddisin jagħtu lil Alla. X'unur dan! Kemm ftit naħsbu fuqu.

Antoine: Naqbel ma' Francesca. Kieku jirnexxielna nwasslu dal-messaġġ lil dawk li jattendu l-knisja tagħna, kieku ara kemm tinbidel l-atmosfera waqt il-quddiesa... u naħseb anki l-ħajja soċjali tinbidel!

Konklużjoni:

MM: It-talba li tissejjaħ Kolletta tagħlaq dan ir-rit. Hi talba li tagħti direzzjoni lit-tema prinċipali tal-quddiesa. Is-saċerdot jgħid: "Nitolbu" u jagħmel ftit skiet. Dan is-skiet hu mportanti biex il-Ġemgħa liturġika kollha tiġbor ħsibijietha u tgħaqqadhom ħalli lkoll inkunu ħaġa waħda fil-moħħ u fil-qalb. Hi preparazzjoni għal-Liturġija tal-Kelma li se tkun iċċelebrata fi ftit ħin.
Tajjeb li ngħidu wkoll illi dan ir-rit isir minn fuq is-Sedja. Is-Sedja hi s-simbolu tas-setgħa li għandu s-saċerdot bħala l-animatur liturġiku prinċipali. Hu jirrappreżenta lill-Qassis il-Kbir tagħna Ġesù Kristu.

Rev. Jesmond Manicaro

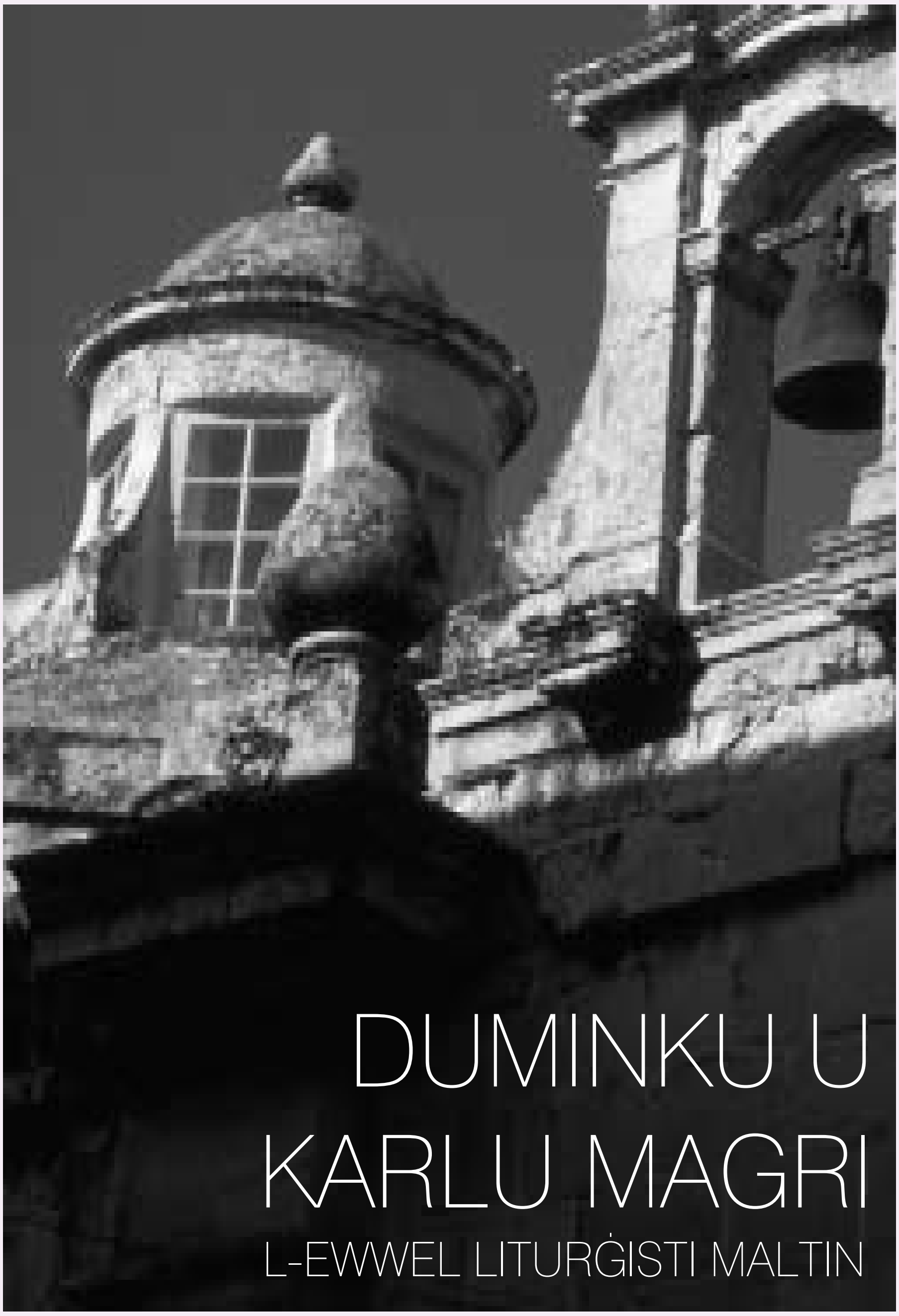

DUMINKU U KARLU MAGRI

L-EWWEL LITURĠISTI MALTIN

Waħda mill-ikbar sorpriżi tiegħi kienet meta kont qed inqalleb fil-bibljoteka tas-Seminarju u f'idejja ġie d-dizzjunarju ekkleżjastiku ta' Duminku u Karlu Magri. Laqatni, aktar minn kull ħaġa oħra għaż-żmien li fih inkiteb. Meta staqsejt aktar u qrajt, sirt naf li dan il-ktieb kien "hand-book" siewi f'ħafna libreriji Ewropej. Għalkemm il-kontenut "liturġiku" hu frott ta' żmienu, xorta waħda għandu ċerta relevanza l-aktar meta jitkellem dwar drawwiet liturġiċi lokali li llum spiċċaw għal kollox.

Min kienu Duminku u Karlu Magri?

Duminku Magri twieled il-Belt Valletta fi żmien ir-renju tal-Gran Mastru Alof de Wignacourt, nhar l-4 ta' April 1604. Missieru kien Luigi u ommu Susanna Casauro.

Jidher li Duminku kien bniedem ftit jew wisq straordinarju. Biżżejjed ngħidu li rċieva l-Ordinazzjoni saċerdotali f'Settembru tas-sena 1620 minn idejn l-Isqof Cagliares meta kellu biss 16-il sena. Din l-ordinazzjoni ma saritx f'xi knisja jew katidral, iżda fir-residenza tas-sajf tal-Isqof.

Kollox jindika li wara l-ordinazzjoni, Magri mar l-Italja. Ta' 19-il sena, intbagħat fuq missjoni delikata fis-Sirja. Ried b'xi mod jikkalma lill-kleru maronit Sirjan għaliex kienu qed isostnu li s-seminaristi tagħhom kienu qed jiġu ddiskriminati ġewwa Ruma. Probabbilment l-għażla għal din il-missjoni diplomatika waqgħet fuq Magri minħabba li kien jaf sewwa l-lingwi semitiċi.

Mingħajr ma nidħlu f'dettalji żejda, fl-1648, l-Isqof Balaguer ħatar lil Magri kappillan tal-parroċċa tal-Birgu, iżda tneħħa fl-1651. Jidher li qatta' l-kumplament ta' ħajtu barra minn Malta. Żgur li miet f'Viterbo nhar l-4 ta' Marzu 1672.

Fost il-familja numeruża ta' Duminku, tnejn minn ħutu spiċċaw sorijiet fil-monasteru ta' Santa Katerina l-Belt, u ħuh Karlu, arċipriet tal-Matriċi t'Għawdex. Dan is-saċerdot ma kienx xejn anqas għaref minn ħuh għaliex kif se naraw aktar 'il quddiem ħadem qrib ħafna ta' ħuh. Karlu Magri miet f'Għawdex nhar il-25 ta' Ottubru 1693.

Id-Dizzjunarju Ekkleżjastiku

Fl-1644 Duminku Magri ppubblika għall-ewwel darba d-Dizzjunarju

Ekkleżjastiku. Wara, flimkien ma' ħuh Karlu, kompla jżid ħafna materjal. Biex nieħdu idea ta' din iż-żjieda tajjeb li ngħidu li fejn fl-ewwel edizzjoni ġew trattati 1600 suġġett, fl-aħħar edizzjonijiet tal-1751 kien hemm 8000. Probabbilment iż-żidiet ta' Karlu huma mmarkati bl-ittra FR - fil-qosor għal frater (bil-Malti ħu). Id-diversi edizzjonijiet li ġew stampati bil-Latin u bit-Taljan juru l-popolarità ta' dan id-dizzjunarju. F'dan il-ktieb, minbarra tagħrif liturġiku u ekkleżjastiku, ma jonqosx tagħrif dwar Malta u l-Ordni ta' San Ġwann.

Xi suġġetti

Agape: Ikliet sagri mill-ewwel insara, li jissimboleġġjaw l-imħabba. Fil-gżira ta' Malta, speċjalment fil-knejjes tal-kampanja, hemm id-drawwa li f'jum il-festa wara l-Għasar iqassmu lin-nies frott u qagħaq. Din il-ħidma ta' karità kienet issir ukoll mill-Griegi waqt il-funerali, drawwa li mbagħad daħħlu f'Malta, fejn il-qamħ imsajjar b'dan il-mod jissejjaħ coccia (ediz 1732).

Diaconissa: Din riedet tkun mara matura li xogħolha jkun li tgħin fil-bibien tal-Knisja minn fejn jidħlu n-nisa, għaliex dawn mhux biss kellhom postijiet għalihom, iżda saħansitra kienu jidħlu minn bibien differenti. Din id-drawwa kienet osservata b'mod strett ħafna fost l-insara tal-lvant kif ukoll f'Malta, għad li issa qed tinqata' bil-mod il-mod minħabba n-negliġenza tal-kappillani. (ediz 1732)

Exequiae: Uffiċċju tal-Mejtin. F'Malta hu rrapportat li taħt ras il-mejjet kienu jqegħdu irmied tal-injam taċ-ċedru jew weraq tal-chrysomali (?). F'din l-istess gżira l-werrieta jew il-qraba tal-mejjet, ukoll dawk fqar, iqassmu għal ruħ il-mejtin, ħobż kif ukoll fażola misjura, li jsejħulha begilla, mill-kelma torka begala. (ediz 1735)

Hostia: F'Malta, u f'ħafna partijiet ta' l-Italja, in-nies ta' l-irħula kienu joħorġu jdejhom lejn l-ostja waqt l-elevazzjoni, imbagħad imissu għajnejhom. (ediz 1735)

Litania: Il-Maltin isejħu l-purċissjonijiet liti. Imbagħad Karlu Magri jżid: Fil-Knisja konventwali

Duminku u Karlu Magri fis-seklu sbatax u tmintax poġġew l-isem ta' Malta fuq il-mappa ta' l-Ewropa... mhux ċajta li f'dak iż-żmien toħroġ dsatax-il edizzjoni ta' dizzjunarju ekkleżjastiku!

tal-kavallieri ta' Malta, kull nhar ta' ġimgħa, matul is-sena, wara l-quddiesa votiva tas-Salib Imqaddes, issir purċissjoni bir-relikwa tas-salib. Għadni niftakar, meta kont tifel din il-purċissjoni fil-ġimgħat ta' Marzu. Il-kleru kien jgħatti wiċċu b'velu iswed. Tgħid din għandha rabta ma' dik id-drawwa li fil-Knisja universali hi magħrufa bħala l-"Purċissjoni s-Sewda". Jekk il-litanija l-kbira kienet taħbat nhar l-Għid il-Kbir, il-Kongregazzjoni tar-Riti ordnat li tiġi trasferita għat-tielet ġurnata ta' l-Ottava. (ediz 1735).

Maphorum: Din iċ-ċerimonja preżentament issir f'Malta, art twelidi, fejn l-għarusa waqt li tirċievi l-barka mingħand is-saċerdot, toqgħod taħt baldakkin miżmum minn erbat irġiel imsejħa compari. Dawn kienu jwasslu lit-tfajla u mingħandha kienu jirċievu maktur sabiħ ħafna. (ediz 1732),

Myrum: Dilka, għalhekk is-sagrament tal-Konfirmazzjoni. Min hawn ġejja li l-Griegi u aktar tard il-Maltin, ħadu din il-kelma u bdew isejħu l-Konfirmazzjoni bl-istess kelma, jiġifieri miru. (1732)

Konklużjoni

Duminku u Karlu Magri fis-seklu sbatax u tmintax poġġew l-isem ta' Malta fuq il-mappa ta' l-Ewropa, peress li d-dizzjunarju tagħhom nistgħu nqisuh bħala "best-seller". Mhux ċajta li f'dak iż-żmien toħroġ dsatax-il edizzjoni ta' ktieb! L-idea ta' dizzjunarju liturġiku, baqgħet tberren f'xi mħuħ. Mir-riċerki li għamilna jidher li fis-seklu l-ieħor, is-saċerdot Għawdxi, Monsinjur Pawlu Cauchi, li fost ħwejjeġ oħra kien jieħu ħsieb il-Knisja ta' Savina ġewwa r-Rabat Għawdex u kien joħroġ rivista bl-isem *Ġesù Ewkaristija*, kellu f'moħħu li jippubblika dizzjunarju liturġiku. Għalkemm bosta awturi jsemmu dan ix-xogħol, dan qatt ma ġie f'idejna. Napprezzaw li min għandu xi tagħrif jgħaddihulna, biex inkunu nistgħu niċċarraw dan.

Nota: Dan it-tagħrif inkiseb mill-ktieb: G. Bonello, Histories of Malta: Deceptions and Perceptions (Malta: Fondazzjoni Patrimonju Malta, 2000) 57-78.

2004 - Ottubru 2005
Is-Sena ta' l-Ewkaristija

Jiena hu l-ħobż ħaj li niżel mis-sema,
Jekk xi ħadd jiekol minn dan il-ħobż
jgħix għal dejjem u l-ħobż li Jiena nagħti
huwa Ġismi għall-ħajja tad-dinja.

Ġw 6, 51